

ska inte ske i solljus, då nematoder-na är känsliga för UV-strålning. Bekämpning med nematoder är inte så beprövat på friland för vedartade prydnadsväxter men används i plantskolornas krukodlingar med bra resultat.

Om angreppen uppmärksammas på ett tidigt stadium kan man prova med insamling eller fångstfällor för vuxna öronvivlarna. Insamling måste göras nattetid, då öronvivlarna är aktiva, genom att breda ut ett lakan under buskarna och skaka ner vivlarna från bladverket. Fällorna kan vara burkar, vilka grävs

ner i jorden med kanten vid ytan så att vivlarna ramlar ner i dem då de kryper över jordytan. Vivlarna kan sedan oskadliggöras genom att man lägger dem i sprit.

Genom att öka medvetenheten och kunskapen om öronvivlarna kan vi minska deras spridning, men det är svårt att stoppa dem helt. Vi kommer med all säkerhet att få in fler arter i Sverige.

Referens: Anderson, R. 2009. Vivlar på prydnadsväxter – nya arter eller förändringar i födopreferenser? <http://stud.epsilon.slu.se/831/>

Bladkantnag på liguster. Foto: Rana Anderson

Lätt om odling

Nr 48 • Bladkantnag av öronvivlar

Under senare år har bladkantnag, framför allt på syren, Syringa vulgaris och liguster, Ligustrum vulgare, uppmärksammas av trädgårdsodlare. Det här är prydnadsbuskar som inte tidigare drabbats av den här typen av skador. Bladkantnagen kan liknas vid klippta märken i bladkanterna och är typiska för öronvivlar, släktena Otiorhynchus och Dodecastichus.

Bladkantnag på syren. Foto: Rana Anderson

Text: Rana Anderson

Koloniträdgårdsförbundet

Åsögatan 149, 116 32 Stockholm 08-556 930 80 www.koloni.org

Koloniträdgårdsförbundet

Åsögatan 149, 116 32 Stockholm 08-556 930 80 www.koloni.org

Framför allt i de sydvästra delarna av Sverige har den här typen av skador blivit allt vanligare och det har konstaterats att nya öronvivelarter har etablerat sig i Sverige. Den främsta spridningsvägen för dessa djur är med människans hjälp, via en ökad handel med växter och ett ökat resande över världen. I Sveriges närområde finns flera fynd av nya öronvivelarter och vi kan förvänta oss att de sprider sig hit också.

Öronvivelarna, släktena *Otiorhynchus* och *Dodecastichus*, är små skalbaggar ca 4-12 mm långa beroende på art. De har ett karakteristiskt snyte och knäböjda antenner, fästade i en öronformad grop på ovansidan av snytet – därav namnet. Alla öronvivelar har sammanväxta täckvingar, vilket innebär att de saknar flygförmåga och endast kan ta sig fram genom att krypa långsamt på marken eller uppe i bladverket. De sprids till nya områden med människans hjälp,

Dodecastichus inflatus.

Foto: Christoffer Fägerström

ofta med växtmaterial, gömda i jorden. Hos ett flertal av vivelarterna finns enbart honor och de förökar sig partenogenetiskt, dvs att äggen inte är befruktade utan kan kläckas till larver ändå. Varje hona lägger flera hundra ägg. Det innebär att endast ett djur behövs för att börja bygga upp en helt ny population. Öronvivelarna har fyra stadier; ägg, larv, puppa och vuxen, ibland förekommer även ett förpuppstadium. Larverna är små, 2-12 mm långa beroende på art, ljusa med en mörk huvudkapsel och vissa arter har färgad borst. De är krumböjda och fotlösa, vilket gör att de har svårt att förflytta sig. Öronvivelarverna hittar man djupt ner i jorden där de är skyddade från fiender. De flesta arterna är nattaktiva och de vuxna vivelarna gömmer sig i jorden under dagtid, men kommer fram när det blivit helt mörkt ute då de kryper upp på växterna för att äta.

De vuxna öronvivelarnas föda är blad, knoppar, bark och unga skott medan larverna livnär sig på växternas rötter. Öronvivelarna är oftast

Otiorhynchus smreczynskii.
Foto: Christoffer Fägerström

inte specialiserade på ett visst växtslag utan de är pga av sin avsaknad av flygförmåga hänvisade till att leva och äta där de är födda. I trädgårdar kan flera olika sorters prydnadsväxter angripas i närheten av varandra, såsom kornell *Cornus* och hortensia *Hydrangea* även om många av de nya arterna verkar föredra syrén och liguster.

I Sverige finns flera inhemska arter av öronvivelar *Otiorhynchus* och *Dodecastichus*, vilka är kända skadegörare på olika ört- och vedartade trädgårdsväxter. Två nya arter har nu etablerat sig, *Otiorhynchus smreczynskii* och *Dodecastichus inflatus*.

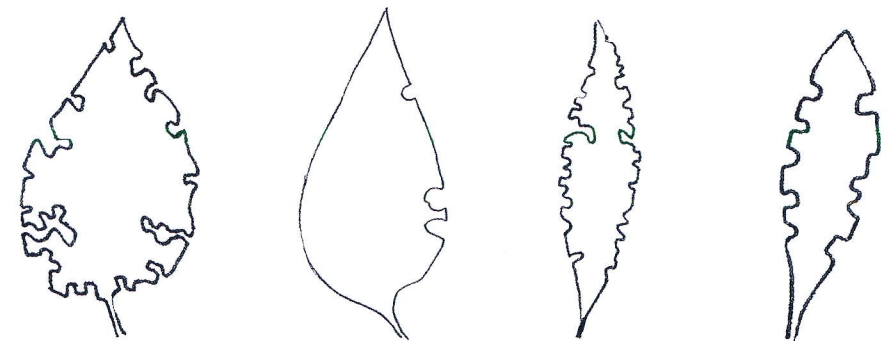
Bladkantgnag är typiska spår efter öronvivelar och ser olika ut beroende på vivelart och växtstruktur. Gnagmärkena kan vara kantiga eller rundade och ibland formade som en liten krok. Ofta blir gnagen finare i ett tunt blad.

Vid stora angrepp påverkas inte bara utseendet på växten utan även växtens kondition, men det är inte troligt att växten dör av bladkant-

gnagen. Det största problemet är de skador larverna orsakar på rötterna, vilket leder till kraftigt nedsatta plantor och därmed en större mottaglighet för andra växtskadegörare. Tillsammans orsakar till slut dessa skador växtens död.

Vad kan vi då göra åt problemet? De viktigaste åtgärderna är att förebygga genom att bli noggrannare vid införskaffning av nya växter, oavsett om vi köper dem eller byter med någon. Att kontrollera rotsystemet, samt att spola av jorden kring rötterna är det effektivaste sättet att minska spridningen av dessa skadegörare. Viktigt är också att ge våra växter optimala förhållanden så att de bättre kan klara av mindre angrepp.

Om man har försäkrat sig om att det är öronvivelar man har att göra med, kan de jordlevande larverna bekämpas med hjälp av insektsparasitära nematoder. Nematoderna vattnas ut då unga larver finns i jorden, vilket innebär under sommarmånaderna. Temperaturen måste vara över 14°C och behandlingen

Detaljstudie bladkantgnag på syrén till vänster och liguster till höger.

De finare gnagskadorna är orsakade av *Otiorhynchus smreczynskii* och de lite grövre av *Dodecastichus inflatus*.

Teckning: Rana Anderson